

Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение
«Гимназия № 26»
города Набережные Челны Республики Татарстан

Глагол - Фигыль

урок татарского языка, 9-11 классы

Автор: Самигуллина
Айгуль Котдусовна,
учитель татарского языка и литературы

```
graph TD; A[ФИГЫЛЬ] --> B[Затланышлы фигыльләр]; A --> C[Затланышсыз фигыльләр];
```

ФИГЫЛЬ

**Затланышлы
фигыльләр**

**Затланышсыз
фигыльләр**

Затланышлы фигыльләр

```
graph TD; A[Затланышлы фигыльләр] --> B[Боерык фигыль]; A --> C[Хикәя фигыль]; A --> D[Шарт фигыль]; A --> E[Теләк фигыль];
```

**Боерык
фигыль**

**Хикәя
фигыль**

**Шарт
фигыль**

**Теләк
фигыль**

Меню

Затланышсыз фигыльләр

```
graph TD; A[Затланышсыз фигыльләр] --> B(Инфинитив); A --> C(Хәл фигыль); A --> D(Сыйфат фигыль); A --> E(Исем фигыль);
```

Инфинитив

**Хәл
фигыль**

**Сыйфат
фигыль**

**Исем
фигыль**

Меню

Боерык фигыль

Нишлэ?

Яз

Кил

Уйна

Телә

Нишләмә?

Яз**ма**

Кил**мә**

Уйна**ма**

Телә**мә**

Боерык фигыль

Нишлэгез?

Яз + **ыгыз**

Кил + **егез**

Уйна + **гыз**

Телә + **гез**

Нишләмәгез?

Яз-**ма-гыз**

Кил-**мә-гез**

Уйна-**ма-гыз**

Телә-**мә-гез**

Боерык фигыль

Нишләсен?

Нишләмәсен?

Яз + **сын**

Яз-**ма-сын**

Кил + **сен**

Кил-**мә-сен**

Уйна + **сын**

Уйна-**ма-сын**

Телә + **сен**

Телә-**мә-сен**

Хикэя фигыль

```
graph TD; A[Хикэя фигыль] --> B[Хэзерге заман]; A --> C[Үткән заман]; A --> D[Киләчәк заман]; E[Меню]
```

Хэзерге
заман

Үткән
заман

Киләчәк
заман

Меню

Хэзерге заман

Нишили?

Нишлэми?

Яз + **а**

Яз + **мый**

Кил + **э**

Кил + **ми**

Уйна - уйн**ый**

Уйна + **мый**

Телэ - тел**и**

Телэ + **ми**

Меню

Үткән заман

Билгеле үткән заман

Билгесез үткән заман

Тәмамланмаган үткән заман

Күптән үткән заман

Кабатлаулы үткән заман

Меню

Билгеле үткән заман

Нишләде?

Нишләмәде?

Яз + **ды**

Төш + **те**

Кайт + **ты**

Телә + **де**

Яз-**ма-ды**

Төш-**мә-де**

Кайт-**ма-ды**

Телә-**мә-де**

Меню

Билгесез үткэн заман

Нишлэгэн?

Нишлэмэгэн?

Яз + **ган**

Төш + **кэн**

Кайт + **кан**

Телэ + **гэн**

Яз-**ма-ган**

Төш-**мэ-гэн**

Кайт-**ма-ган**

Телэ-**мэ-гэн**

Меню

Тэмамланмаган үткэн заман

Нишли иде?

Ал + **а** иде

Төш + **ә** иде

Уйна – уйн**ый** иде

Телә – тел**и** иде

Нишләми иде?

Ал + **мый** иде

Төш + **ми** иде

Уйна + **мый** иде

Телә + **ми** иде

Күптэн үткэн заман

Нишлэгэн иде?

Нишлэмэгэн иде?

Яз + ган иде

Төш + кэн иде

Кайт + кан иде

Телә + гэн иде

Яз + ма-ган иде

Төш + мә-гэн иде

Кайт + ма-ган иде

Телә + мә-гэн иде

Кабатлаулы үткән заман

Нишли торган иде?

Ал + а торган иде

Төш + ә торган иде

Телә – тели торган иде

Нишләми торган иде?

Ал + мый торган иде

Төш + ми торган иде

Телә + ми торган иде

Килэчэк заман

Билгеле килэчэк заман

Билгесез килэчэк заман

Килэчэк үткэн заман

Меню

Билгеле килэчэк заман

Нишлэячэк?

Яз + ачак

Төш + эчэк

Уйна + ячак

Телә + ячэк

Нишләмэячэк?

Яз-ма-ячак

Төш-мә-ячэк

Уйна-ма-ячак

Телә-мә-ячэк

Меню

Билгесез килэчэк заман

Нишлэр?

Яз + **ар**

Төш + **эр**

Уйна + **р**

Кайт + **ыр**

Кил + **ер**

Нишлэмэс?

Яз + **мас**

Төш + **мэс**

Уйна + **мас**

Кайт + **мас**

Кил + **мэс**

Меню

Килэчэк үткэн заман

Нишлэячэк иде?

Нишлэмэячэк иде?

Яз + ачак иде

Төш + эчэк иде

Уйна + ячак иде

Телә + ячэк иде

Яз-ма-ячак иде

Төш-мә-ячэк иде

Уйна-ма-ячак иде

Телә-мә-ячэк иде

Меню

Шарт фигыль

Нишлэсэ?

Яз + **са**

Кил + **сэ**

Уйна + **са**

Телә + **сэ**

Нишлэмэсэ?

Яз-**ма-са**

Кил-**мә-сэ**

Уйна-**ма-са**

Телә-**мә-сэ**

Меню

Теләк фигыль

Нишлим?

Нишлик?

Яз + ыйм

Кил + им

Яз + ыйк

Телә - телик

Нишләмим?

Нишләмик?

Яз + мыйк

Телә + мик

Меню

Инфинитив

Нишлэргэ?

Нишлэмэскэ?

Яз + **арга**

Төш + **эргэ**

Кил + **ергэ**

Ал + **ырга**

Уйна + **рга**

Ки + **яргэ**

Яз + **маска**

Кил + **мэскэ**

Уйна + **маска**

Телэ + **мэскэ**

Меню

Хэл фигыль

- 1 -ып/-еп, п
- 2 -а/-ә, -ый/-и
- 3 -гач/-гәч, -кач/-кәч
- 4 -ганчы/-гәнче, -канчы/-кәнче

1

Нишлэн?

Яз + ып

Кил + еп

Уйна + п

Нишлэмичэ?

Яз + мыйча

Кил + мичэ

Уйна + мыйча

2

Нишли-нишли?

Яза-яза

Килә-килә

Уйный-уйный

Нишләмичә?

Яз + мыйча

Кил + мичә

Уйна + мыйча

3

Нишлэггэч?

Нишлэмэггэч?

Яз + гач

Яз-ма-гач

Кил + гэгч

Кил-мэ-гэгч

Төш + кэгч

Төш-мэ-гэгч

Кайт + кач

Кайт-ма-гач

4

Нишлэгэнче?

Яз + ганчы

Кил + гэнче

Төш + кэнче

Кайт + канчы

Нишлэмичэ?

Яз + мыйча

Кил + мичэ

Төш + мичэ

Кайт + мыйча

Сыйфат фигыль

```
graph TD; A[Сыйфат фигыль] --> B[Хәзерге заман]; A --> C[Үткән заман]; A --> D[Киләчәк заман];
```

Хәзерге
заман

Үткән
заман

Киләчәк
заман

Меню

Хәзерге заман сыйфат фигыль

Нишләүче?

Нишләмәүче?

Жырла + **учы** кыз

Жырла + **маучы** кыз

Кил + **үче** кунак

Кил + **мәүче** кунак

Нишли торган?

Нишләми торган?

Жырла + **жырлый торган** кыз

Жырла + **мый торган** кыз

Кил + **ә торган** кунак

Кил + **ми торган** кунак

Меню

Үткән заман сыйфат фигыль

Нишләгән?

Жырла + **ган** кыз

Кил + **гән** кунак

Нишләмәгән?

Жырла-**ма-ган** кыз

Кил-**мә-гән** кунак

Меню

Килэчэк заман сыйфат фигыль

- 1 - ачак/-эчэк, - ячак/-ячэк
- 2 - р, - ыр/-ер, - ар/-эр
- 3 - асы/-эсе, - ыйсы/-исе

1

Нишлэячэк?

Сөйлэ + **ячэк** кеше

Языл + **ачак** шигырьлэр

Нишлэмэячэк?

Сөйлэ-**мэ-ячэк** кеше

Языл-**ма-ячак** шигырьлэр

2

Нишләр?

Оч + **ар** кош

Ышан + **ыр** кеше

Ис + **әр** жыл

Нишләмәс?

Сөйләш + **мәс** кеше

Аерыл + **мас** дуслар

Аңла + **мас** бала

3

Нишилисе?

Кил + эсе ел

(предстоящий год)

Эшл + исе эш

(предстоящая работа)

Яз + асы эсэр

(произведение, которое предстоит написать)

Исем фигыль

Нишләү?

Кайт + у

Бел + ү

Нишләмәү?

Кайт + ма-у

Бел + мә-ү

Меню

Список использованной литературы:

1. Ф.С.Сафиуллина, М.З.Закиев. Современный татарский художественный язык. Казань. Издательство“Магариф”. 2006
2. Ф.С.Сафиуллина. Татарский на каждый день. Самоучитель. Казань. ТаРИХ. 2001
3. Р.С.Нурмухаметова. Сборник правил по татарскому языку (для русскоязычных учащихся). Казань. Издательство“Гыйлем”. 2007